

Умови конкурсу
Когорта «Культура і права людини» — Посилення культурних прав і соціальних трансформацій в Україні
Eman II UNESCO Art-Lab for Human Rights and Dialogue

Кінцевий термін подання заявок: 20 липня 2025 року

Тривалість проєкту: серпень – жовтень 2025 року

Контактна електронна пошта: art-lab@cultpz.org

1. Передумови

Війна в Україні суттєво порушила культурну спадщину та культурне життя, залишивши громади вразливими та позбавивши їх належної підтримки. Культурні права, зокрема доступ до культурного життя та участь у ньому, як це підкреслено в Конвенції ЮНЕСКО від 2005 року «Про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження», є життєво важливими для зміцнення стійкості та інклюзії, особливо в умовах кризи.

I етап програми UNESCO Art-Lab for Human Rights and Dialogue, що реалізувався із IV кварталу 2023 року до III кварталу 2024 року, забезпечив навчання та фінансову підтримку для 22 митців, надавши їм можливість використовувати підхід, заснований на правах людини (Human Rights Based Approach — HRBA), для розв'язання проблем у сфері прав людини через міжкультурний діалог, спираючись на свої мистецькі та культурні засоби вираження.

Попри те, що I фаза проєкту продемонструвала вагомі результати, можливості для системного масштабування виявилися складними. Звіт Lanka.pgo, підготовлений за підтримки ЮНЕСКО, виявив критичні прогалини у спроможності культурних операторів досягати зазначених цілей: багатьом діячам культури бракувало систематичної підготовки з HRBA, що обмежувало їхню здатність протидіяти нерівності та захищати культурні права. До того ж маргіналізовані групи, зокрема ЛГБТІ+ особи, мешканці сільських територій та люди без житла і притулку, залишалися недостатньо представленими в культурних ініціативах.

Ці висновки підкреслюють нагальну потребу в цільових інвестиціях для посилення спроможності культурного сектору просувати культурні права та соціальні трансформації у великих масштабах в умовах конфлікту.

2. Мета та обґрунтування

Загальною метою цієї ініціативи є посилення ролі мистецтва та культури у просуванні прав людини та соціальної залученості через діалог в Україні. Посилюючи спроможність культурного сектору інтегрувати підходи, засновані на правах людини (HRBA), проєкт прагне створити довгострокові системні зміни в тому, як мистецтво, культура та права людини взаємодіють між собою. Ця фаза програми Art-Lab реалізується за підтримки Фонду реагування на надзвичайні ситуації у сфері спадщини ЮНЕСКО та спрямована на подолання прогалів у знаннях, інституційній спроможності та партнерських мережах, забезпечуючи активний внесок культурних ініціатив у захист і просування прав людини через діалог.

Ініціатива базується на двох взаємопов'язаних компонентах: **Когорті «Культура і права людини»** й **Посібнику з прав людини та соціальної залученості через мистецтво й гуманітарні науки**. Разом ці компоненти мають на меті впровадити принципи HRBA у культурну практику, а також сформувані знання та політичні рекомендації, які можуть сприяти ширшим змінам.

Усього буде відібрано п'ять (5) громадських і благодійних організацій для участі в Когорті «Культура і права людини» — колективній ініціативі, що розроблена в межах **UNESCO Art-Lab for Human Rights and Dialogue** та координується локально ГО «Культурна платформа Закарпаття» (Культурна платформа). Кожна відібрана організація отримує грант у розмірі **10 000 доларів США** для реалізації **малого або середнього культурного чи мистецького проєкту** протягом максимум **трьох (3) місяців**, причому всі активності мають бути завершені до кінця жовтня 2025 року.

Допустимі типи проєктів включають, але не обмежуються наступним: **мистецькі майстерні в громадах, інтервенції на конкретних локаціях, партисипативні виставки, міжпоколінні фестивалі, проєкти усної історії чи сторителінгу, мистецькі акції в публічному просторі, цифрові продукти або практичні семінари й сесії обміну знаннями з питань культурних прав з акцентом на символічне відновлення, стійкість та інклюзивну участь**. Проєкти спільно моніторитимуть команда **UNESCO Art-Lab та Культурна платформа**, і вони мають бути розроблені відповідно до основних цінностей програми, зокрема **просування культурних прав, залучення молоді, гендерної рівності та підходу, заснованого на правах людини (HRBA)**.

Як члени Когорти «Культура і права людини», обрані організації братимуть участь у серії структурованих заходів, які безпосередньо сприятимуть створенню майбутнього **Посібника з прав людини та соціальної залученості через мистецтва й гуманітарні науки**. До цих заходів належать: менторська підтримка щодо реалізації проєктів від Культурної платформи; два раунди глибинних інтерв'ю для збору якісних інсайтів із перспективи кожної організації; дві гібридні зустрічі когорти в Україні з фокусом на обмін досвідом, моніторинг та рефлексію; окремий короткий тренінг з питань культурних прав і HRBA, зокрема щодо інтеграції елементів живої спадщини в культурну практику, гендерної рівності та залучення молоді.

Крім того, організації братимуть участь у двох консультаціях зі стейкхолдерами та відкритій консультації за участі митців, культурних операторів і представників громадянського суспільства, які разом сформують структуру та зміст Посібника. Завершальним етапом стане участь Когорти в публічній фінальній події, на якій буде представлено ключові висновки Посібника та результати реалізованих проєктів. Участь

у цих заходах є обов'язковою для забезпечення спільного, інклюзивного й обґрунтованого процесу вироблення знань у межах Когорти.

Усі матеріали та напрацювання, отримані впродовж процесу, будуть використані для розробки фінальної версії **Посібника з прав людини та суспільної взаємодії через мистецтво й гуманітарні науки**. Публікація буде доступна як ресурс з відкритим доступом на платформах ЮНЕСКО та поширена через відповідні культурні й правозахисні мережі по всьому світу. Участь в інтерв'ю, зустрічах та консультаціях передбачає надання поінформованої згоди. Перед будь-яким збором даних кожна організацію попросять підтвердити форму згоди, у якій буде зазначено, як саме можуть бути використані, процитовані або анонімізовані їхні внески в Посібнику чи пов'язаних з ним матеріалах. ЮНЕСКО забезпечить прозорість та повагу до конфіденційності й інтелектуального внеску протягом усього процесу.

3. Стратегічні рекомендації щодо інклюзивного та заснованого на правах людини проєктного дизайну

Пропозиції мають бути засновані на чітко визначеному інтерсекційному підході, який враховує численні й перехресні форми дискримінації, що перешкоджають рівному доступу до культурного життя. Особливу увагу слід приділити залученню груп, які систематично недопредставлені в культурних ініціативах, зокрема **жінки та дівчата, молодь віком 15–24 роки, особи з інвалідністю, внутрішньо переміщені особи (ВПО), ветерани й ветеранки війни та члени родин загиблих воїнів, жителі й жительки сільських громад, ЛГБТКІ+ особи**. Кожна заявка має передбачати активне залучення **щонайменше трьох (3)** із зазначених груп. Перевага надаватиметься проєктам, що враховують **перехресну вразливість** — особливо серед рідше пріоритетних спільнот, як-от люди без житла або притулку, або сільські й переміщені групи. Такий інтерсекційний підхід має сприяти інклюзивній, заснованій на правах людини та трансформаційній культурній діяльності відповідно до принципів підходу, заснованого на правах людини (HRBA).

Учасникам програми рекомендується інтегрувати наступні наскрізні аспекти в процеси проєктування, упровадження й моніторингу своїх культурних або мистецьких ініціатив. Ці рекомендації відображають міжнародні стандарти у сфері **культурних прав, залучення молоді, гендерної рівності та HRBA**, і мають на меті підтримати розвиток інклюзивних, трансформаційних і сталих ініціатив.

- A. Правовласники та лідерство громад. Організації мають чітко визначити основних правовласників, які беруть участь (наприклад, жінки та дівчата, молодь віком 15–24 роки, особи з інвалідністю, ВПО, ветерани й ветеранки війни та члени родин загиблих воїнів, жителі й жительки сільських громад, ЛГБТКІ+ особи) та забезпечити їхню **активну участь на всіх етапах проєкту**. Громади слід визнавати не пасивними бенефіціарами, а **співтворцями та лідерами культурної й мистецької діяльності**. Як зазначено у [Фрайбурзькій декларації з культурних прав](#), право на участь у культурному житті включає можливість усіх осіб і спільнот мати доступ до культурної спадщини, вільно виражати свою ідентичність і підтримувати культурні практики без дискримінації.

- В. Залучення та розширення прав молоді. Проекти мають передбачати змістовне залучення молоді, інтегруючи їхній голос у **планування, управління та реалізацію**. Ініціативи повинні враховувати **інтерсекційні ідентичності молоді** (наприклад, ЛГБТІ+ молодь із сільських територій) та просувати їхнє право на доступ, створення й передачу культурних форм вираження, згідно з [Інструментарієм ЮНЕСКО для молодіжної політики та програмування](#).
- С. Гендерна інтеграція та рівність. Гендерна рівність має бути інтегрована на всіх етапах реалізації проекту. Це включає забезпечення рівного **представництва та лідерства всіх гендерних ідентичностей**, зокрема небінарних осіб; участь у гендерних тренінгах і використання інклюзивної мови; пріоритизацію культурного контенту, що **протидіє гендерному виключенню**, особливо в умовах війни чи післякризових контекстах.
- Д. Змістовна участь і доступність. Проекти мають використовувати **інклюзивні та партисипативні методології**, що забезпечують доступність процесів і результатів для різноманітних громад. Це передбачає використання місцевих мов, адаптацію матеріалів, планування активностей відповідно до потреб громад і забезпечення участі осіб з інвалідністю, мігрантів, сільської молоді та інших недостатньо охоплених груп.
- Е. Розширення можливостей і зміцнення спроможності. Проекти заохочуються до включення **навчальних або менторських сесій**, спрямованих на підвищення спроможності правовласників і місцевих стейкхолдерів. Це включає створення **можливостей для молоді, жінок, ЛГБТКІ+ осіб** реалізовувати свою суб'єктність у формуванні культурних і соціальних наративів. Активності мають сприяти видимості, участі у прийнятті рішень і лідерству в культурному виробництві та публічному дискурсі з метою забезпечення **довгострокового здійснення та сталості культурних прав**.

4. Прозорість, моніторинг, захист і вимоги до подання заявки

Щоб забезпечити добросовісність, захист та ефективну координацію, усі відібрані організації повинні дотримуватися принципів **прозорості, підзвітності, партисипативного моніторингу та чутливості до ризиків** протягом усього періоду реалізації проектів. Це включає створення чітких механізмів зворотного зв'язку (наприклад, інструментів громадського консультування або анонімних опитувань), а також партисипативних методів оцінювання, які враховують молодіжний, гендерний і культурний вплив.

З огляду на чутливий контекст, у якому працюють багато організацій — зокрема з **ВПО, представниками й представницями ЛГБТІ+, постраждалими від насильства або з молоддю в уразливих умовах** — усі заявки повинні містити базові **заходи безпеки для оцінки ризиків, отримання поінформованої згоди та захисту персональних і культурних даних**. Етичні протоколи мають бути чутливими до контексту та розробленими так, щоб запобігти повторній травматизації або шкоді відповідно до [принципу ООН «Не нашкоть»](#) та рамок [PSEA \(запобігання сексуальній експлуатації та зловживанням\)](#).

Кожна організація має подати тільки одну проектну пропозицію разом з **двома додатками**: **додаток 1** — аплікаційна форма, яка містить опис проекту, обґрунтування підходу, заснованого на правах людини (HRBA), графік реалізації та інформацію про організацію; **додаток 2** — бюджет і адміністративна таблиця — документ Excel, у якому детально вказано розподіл гранту в розмірі 10 000 доларів США за основними категоріями витрат (наприклад, персонал, послуги, поїздки, матеріали), зазначено співфінансування (якщо застосовано) та надано базову адміністративну інформацію (контактна особа проекту та банківські реквізити). Ці документи стануть основою для процесу оцінки та відбору учасників Когорти «Культура і права людини».

5. Процес подання заявок і графік

У період відбору, **10 липня 2025 року о 13:00 за київським часом**, відбудеться сесія «Запитання — відповіді» (Q&A) з командою **UNESCO Art-Lab for Human Rights and Dialogue** та громадською організацією «Культурна платформа Закарпаття». Ця сесія надасть організаціям-заявникам можливість уточнити будь-які запитання щодо цілей програми, методології та процесу подання заявки. Усі зацікавлені заявники наполегливо запрошуються до участі.

Усі аплікаційні матеріали мають бути подані англійською мовою не пізніше ніж **20 липня 2025 року (до 23:59 за київським часом)**. Пропозиції, отримані після цього терміну, розглядатися не будуть.

Перша зустріч із реалізації програми Когорта «Культура і права людини» відбудеться **1 серпня 2025 року**, ознаменувавши офіційний запуск програми та початок процесу залучення п'яти (5) відібраних організацій.

Заявники можуть надсилати запитання щодо цього відкритого конкурсу на електронну адресу art-lab@cultrpz.org до **11 липня 2025 року (до 23:59 за київським часом)**. Звертаємо увагу, що запитання, отримані після цієї дати, не розглядатимуться.